3. Костіна О. М. Система антикризової стійкості промислових підприємств / О. М. Костіна // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції та актуальні питання соціально-економічного розвитку підприємств». Тези доповідей. Ч.1. – Харків : ХНУБА, 2013. – С. 108–112.

4. Коюда В. О. Напрями та складові оцінювання антикризової стійкості промислового підприємства / В. О. Коюда, О. М. Костіна // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : зб. наук. пр. – 2015. – Вип. 2 (12), Т. 2. – С. 39–47.

5. Пелымская О. В. Формирование комплексного показателя устойчивого развития строительного предприятия [Електронний ресурс] / О. В. Пелымская // Электронный научный журнал «Управление экономическими системами». – 2012. – № 3 (39). – Режим доступу : http://uecs.ru/ru/uecs-39-392012/item/1153-2012-03-20-06-30-56.

6. Смолякова О. М. Формування системи показників оцінювання економічної стійкості підприємства / О. М. Смолякова // Бізнес Інформ. – 2010. – № 10. – С. 282–286.

7. Тхор С. А. Методические подходы к оценке экономической устойчивости предприятия / С. А. Тхор // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Ч. 2. – 2004. – № 10 (80). – С. 199–204.

УДК 338.246.025.2

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Крівцова Т. О. – кандидат економічних наук, доцент кафедри контролю і аудиту, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Владімірова Н. П. – аспірант кафедри контролю і аудиту, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Важливою особливістю сучасного етапу розвитку економіки України є її інтегрованість у світовий економіко-правовий простір, який за-

раз знаходиться у складних умовах подолання фінансово-економічної кризи. У зв'язку з чим подальший розвиток економіки країни проходитиме, очевидно, в умовах надзвичайно жорсткого обмеження державних фінансових ресурсів. Тому на цьому етапі модернізація управління державними фінансами як в цілому, так і державного фінансового контролю (далі – ДФК) зокрема є одним із пріоритетних завдань економічної політики держави, яка переживає гостру політичну та фінансово-економічну кризу одночасно.

До того ж слід зазначити, що Україна прагне набути статусу кандидата до вступу в Європейський Союз і дотримується курсу на всебічне входження у політичний, правовий та економічний простір європейської спільноти. Це підтверджує укладення Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, а також розроблена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [1; 2].

Окрім виконання інших умов, це потребує реформування системи ДФК шляхом її гармонізації із стандартами ЄС у сфері ДФК, а також посилення інституціональної ролі Міністерства фінансів України (далі – МФУ) як головного органу, що формує політику у сфері ДФК і забезпечує її реалізацію в системі центральних органів виконавчої влади.

В Україні процес реформування системи ДФК триває вже більше 20 років, але офіційно його початком слід вважати 2005 рік – рік прийняття Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 р. [3].

Позитивний досвід розбудови ефективних систем ДФК у розвинутих країнах доцільно перейняти для реформування системи ДФК в Україні, оскільки на часі запровадження системи, яка сприяла б підвищенню ефективності державного управління та запобігала фінансово-бюджетним порушенням.

З погляду доцільності застосування позитивного досвіду країн ЄС у процесі розвитку системи ДФК України можна так систематизувати основні положення щодо функціонування сучасних європейських моделей систем ДФК.

По-перше, це наявність у європейській моделі функціонування системи ДФК зовнішнього незалежного контролю з боку Вищого органу контролю державних фінансів країни. В Україні таким органом виступає Рахункова палата – постійно діючий орган контролю, який організований і функціонує при Верховній Раді України (парламенті) та є підзвітним йому. Як найвищий орган парламентського контролю в Україні, Рахункова палата здійснює свою діяльність самостійно і незалежно від яких-небудь державних органів. Керуючись чинними законодавчими і нормативно-правовими актами, Рахункова палата здійснює нагляд і контроль своєчасності і законності виконання дохідної та видаткової частин державного бюджету.

Проте оскільки в розвинених країнах (із схожим з Україною державним устроєм) уряд відповідає перед парламентом за управління, впровадження і контроль політики, то на урядовому рівні повинна функціонувати своя система контролю, яка супроводжує процеси бюджетування, процедури обліку, заходи ВК та аудиту для попередження випадків шахрайства та корупції.

У зв'язку із чим другою (і дуже важливою, особливо для країн-кандидатів вступу до ЄС) складовою систем ДФК розвинутих країн Європи є підсистема державного внутрішнього фінансового контролю (далі – ДВФК), основними складниками якої є внутрішній контроль (далі – ВК) (або фінансове управління та контроль); внутрішній аудит (далі – ВА) та гармонізація на центральному рівні системи внутрішнього фінансового контролю.

Так, згідно з європейською моделлю, ВК – це контроль, що організований та здійснюється на рівні розпорядника бюджетних коштів і тісно пов'язаний із системою управління ризиками в державному органі (установі, організації). Це базовий рівень побудови сучасних європейських систем. Здійснення ВК – одна з основних функцій керівників, які відповідають за витрачання бюджетних ресурсів. У державному секторі чітко визначено відповідальність керівника у своїй та підвідомчих установах, а також перед зовнішнім органом фінансового контролю, переважно з питань витрачання бюджетних коштів і досягнутого результату діяльності. У демократичних системах державного управління важливим еле-

ментом системи ВК є загальна відповідальність міністрів перед парламентом і громадськістю.

Щодо ВА – другого елементу системи ДВФК, то слід зазначити, що, окрім ретельно організованого ВК (першої складової моделі системи ДВФК європейського зразка), в усіх міністерствах більшості країн ЄС створюють підрозділи ВА, які перевіряють діяльність безпосередньо апарату міністерств і підзвітних їм організацій. Тобто діяльність служб ВА націлена, перш за все, на підвищення ефективності ВК, якості складання управлінської звітності та на надання рекомендацій щодо підвищення результативності діяльності бюджетної установи. Підрозділи внутрішнього державного аудиту звітують про результати перевірок відповідному міністру. Також усі внутрішні аудиторські служби звітують перед органами зовнішнього контролю [4].

Гармонізація ВК та ВА в державних органах (як третя складова моделі системи ДВФК європейського зразка) являє собою діяльність спеціального підрозділу (як правило, при Міністерстві фінансів) – центрального підрозділу гармонізації (далі – ЦПГ) з нагляду і координації ВК і ВА шляхом методологічного забезпечення, проведення аналізу та моніторингу процесів їх організації, функціонування і розвитку. Основною метою гармонізації слід вважати забезпечення ефективного та прозорого функціонування систем ВК та ВА в органах державного і комунального секторів економіки.

Таким чином, виходячи з наведеного вище, враховуючи передовий досвід країн Європи, розвиток ДФК в Україні має відбуватися за двома напрямами. По-перше, у напрямі розвитку ДВФК шляхом його гармонізації з міжнародно визнаними стандартами (IIA, INTOSAI) й методологіями, а також найкращою практикою ЄС щодо внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в державних органах. По-друге, у напрямі розвитку зовнішнього фінансового контролю (з боку Рахункової палати України), метою якого є підвищення ефективності зовнішнього контролю та аудиту державних фінансів шляхом імплементації стандартів Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) і кращих міжнародних методик [5].

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_UkraineEU_Association_Agreement_(body).pdf.

2. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10.

3. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 № 158. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua.

4. Любенко А. М. Концептуальні засади державного фінансового контролю відповідно до міжнародних стандартів : монографія / А. М. Любенко. – Київ : УБС НБУ, 2014. – 406 с.

5. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 № 774-р. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/.